

Bijlage HAVO
2024

tijdvak 2

aardrijkskunde

Bronnenboekje

Opgave 1 – Arbeidsmigratie in India en Nepal

bron 1

Arbeidsmigratie in India en Nepal

India en Nepal kennen veel binnenlandse arbeidsmigratie. De meeste arbeidsmigranten komen van het platteland, waar de werkgelegenheid in de landbouw in de afgelopen 20 jaar sterk gedaald is.

Een deel van de arbeidsmigranten vertrekt naar het buitenland. Een baan in het buitenland betaalt in het algemeen beter dan een baan in eigen land.

Arbeidsmigranten sturen geld naar hun familie. Veel families in plattelandsdorpen zijn daardoor sterk afhankelijk geworden van arbeidsmigratie.

	India	Nepal
aantal inwoners (2020)	1.380.004.385	29.136.808
aantal internationale arbeidsmigranten (2020)	17.869.492	2.599.701
% werkenden in de landbouw	in 2000: 59,7% in 2019: 42,6%	in 2000: 75,3% in 2019: 64,4%
ontvangen internationale geldzendingen (in miljoenen dollars, 2020)	83.149	8.108
aandeel internationale geldzendingen in het bnp (schatting 2020)	2,9%	22,6%

Zuid-Zuidmigratie

De laatste jaren nemen investeringen en handel tussen perifere en semiperifere landen toe. Hierdoor stijgt ook de migratie tussen deze landen. Deze migratie wordt Zuid-Zuidmigratie genoemd. Deze migratiestromen ontstaan door economische groei in zowel de vestigingsgebieden als in de vertrekgebieden.

Vanuit India en Nepal vertrekken arbeidsmigranten vooral vanuit plattelandsgebieden naar de Arabische Golfstaten. In dorpen in deze plattelandsgebieden ontstaan lokale economieën die gericht zijn op deze migratie. Ondernemers beginnen er printbedrijfjes, reisbureautjes en bedrijfjes die zich bezighouden met geldoverschrijvingen.

Arbeidsmigranten in de Verenigde Arabische Emiraten wachten op de bus om naar hun werk te gaan

Opgave 2 – Investerings in het Keniaanse spoor

bron 3

Investerings in het Keniaanse spoor

Sinds de onafhankelijkheid van Kenia in 1963 is er weinig geïnvesteerd in de spoorweginfrastructuur van het land. Pas in 2017 werd een nieuwe spoorlijn geopend van de havenstad Mombasa naar de Keniaanse hoofdstad Nairobi (fase 1, zie bron 4). In 2019 werd dat traject verlengd naar de provincie stad Naivasha om daarna verlengd te worden naar Uganda (fase 2, zie bron 4).

De nieuwe spoorlijnen vervangen de verouderde spoorlijnen uit de koloniale tijd en worden aangelegd door een Chinese aannemer. Kenia betaalt deze aannemer met een lening van een Chinese bank. De grondstofvoorraden in Kenia dienen als onderpand. Als de lening niet kan worden terugbetaald, wordt de Chinese bank eigenaar van de grondstoffen. De investeringen in het Keniaanse spoor passen in het grote Chinese investeringsplan 'China's Belt and Road Initiative' (de nieuwe Zijderoute) dat Azië, Afrika en Europa met elkaar moet verbinden. Kenia heeft langs de nieuwe spoorlijnen bedrijvenparken gepland voor arbeidsintensieve industrie.

bron 4

Spoorlijnen in Kenia

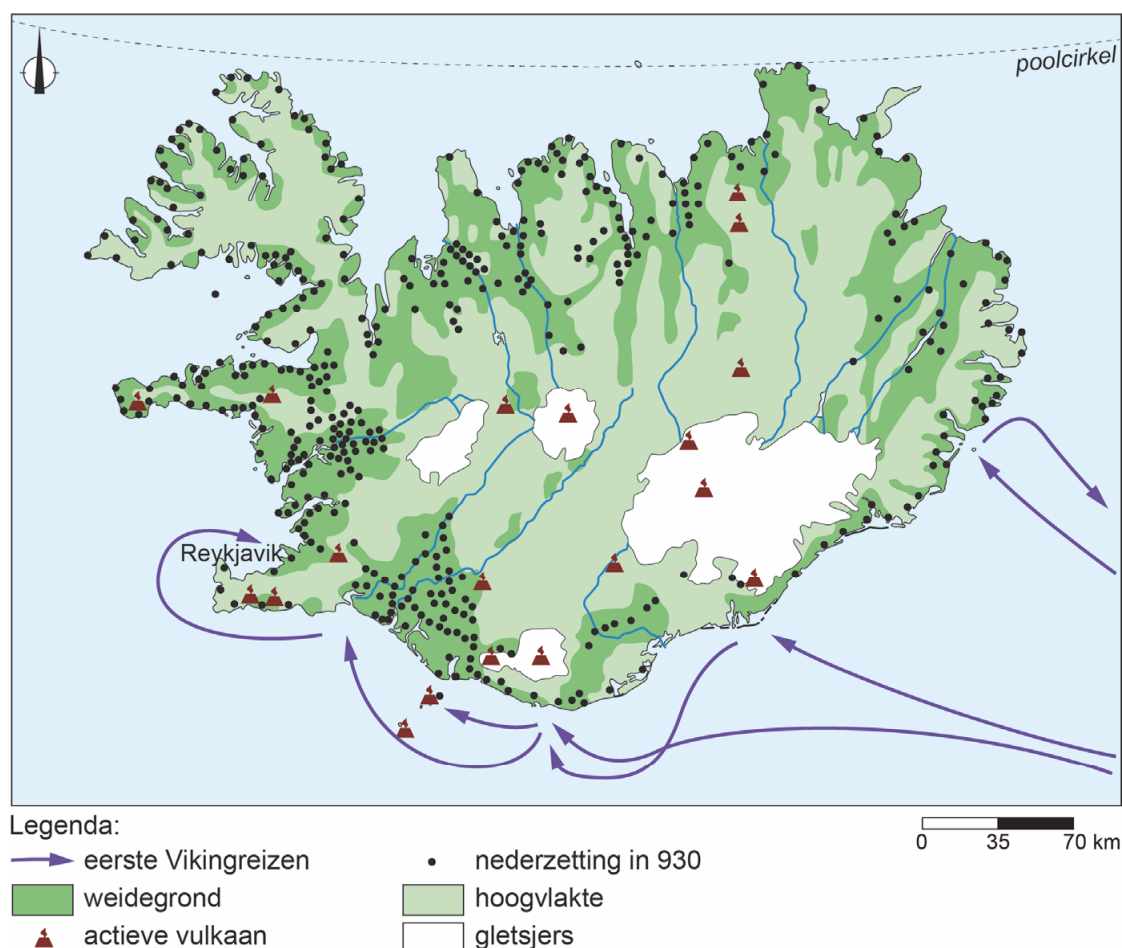
Opgave 3 – Vikingen op IJsland

bron 5

De eerste bewoners van IJsland

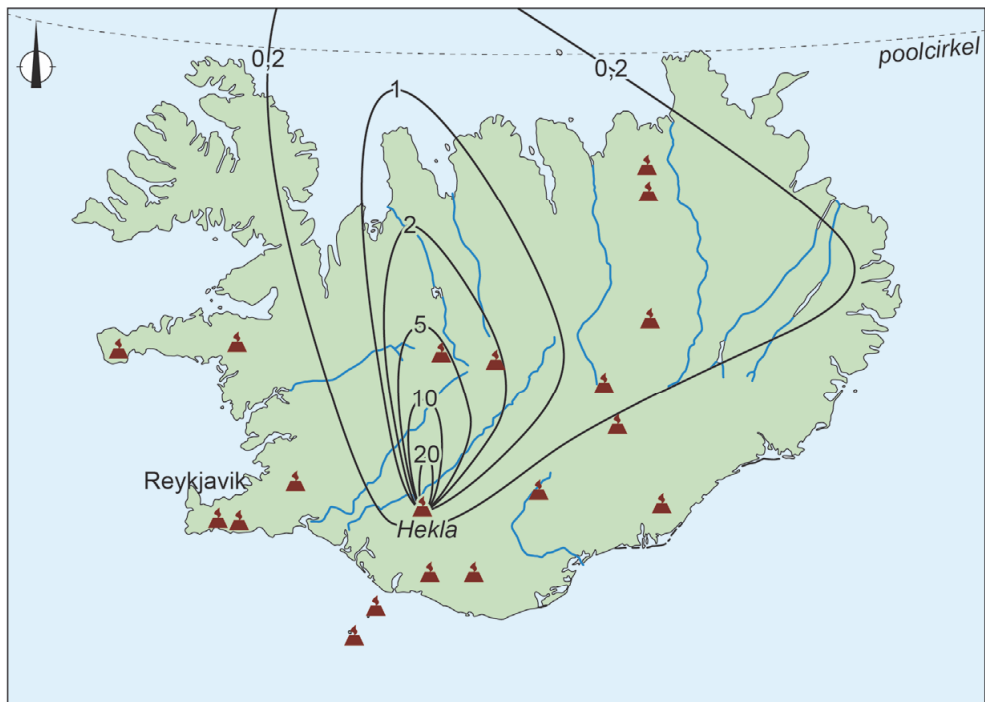
De eerste bewoners van IJsland waren Vikingen uit Noorwegen die op zoek waren naar nieuwe landbouwgrond. Rond het jaar 870 voeren de eerste Vikingen naar IJsland, dat toen nog onbewoond was. In de kustvlakten en bergdalen troffen zij berken en wilgenbossen aan. De bossen werden gekapt en omgezet in weidegrond voor schapen en runderen. Soms lieten de Vikingboeren het vee ook grazen in de hoogvlakten, waar alleen gras groeide. In het zuidwesten van het eiland werd op kleine schaal de graansoort gerst verbouwd.

Bodemgebruik in het middeleeuwse IJsland

bron 6

Verspreiding van vulkanisch as door de uitbarsting van de vulkaan Hekla, 1104

Legenda:

actieve vulkaan

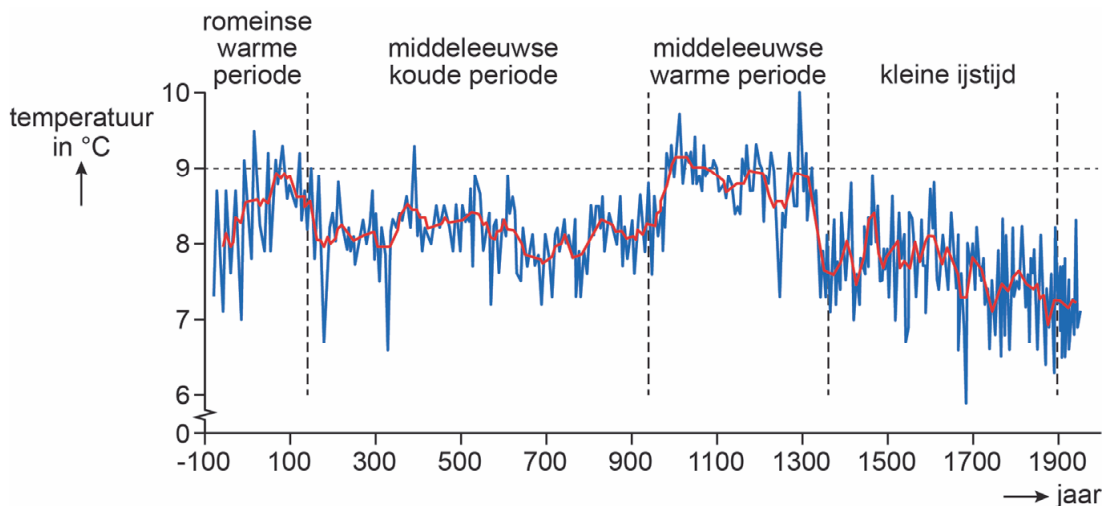

—20— dikte van aslagen in cm

0 40 80 km

bron 7

Zeewatertemperatuur rondom IJsland

De hedendaagse gemiddelde temperatuur van het zeewater rondom IJsland is 9 °C.

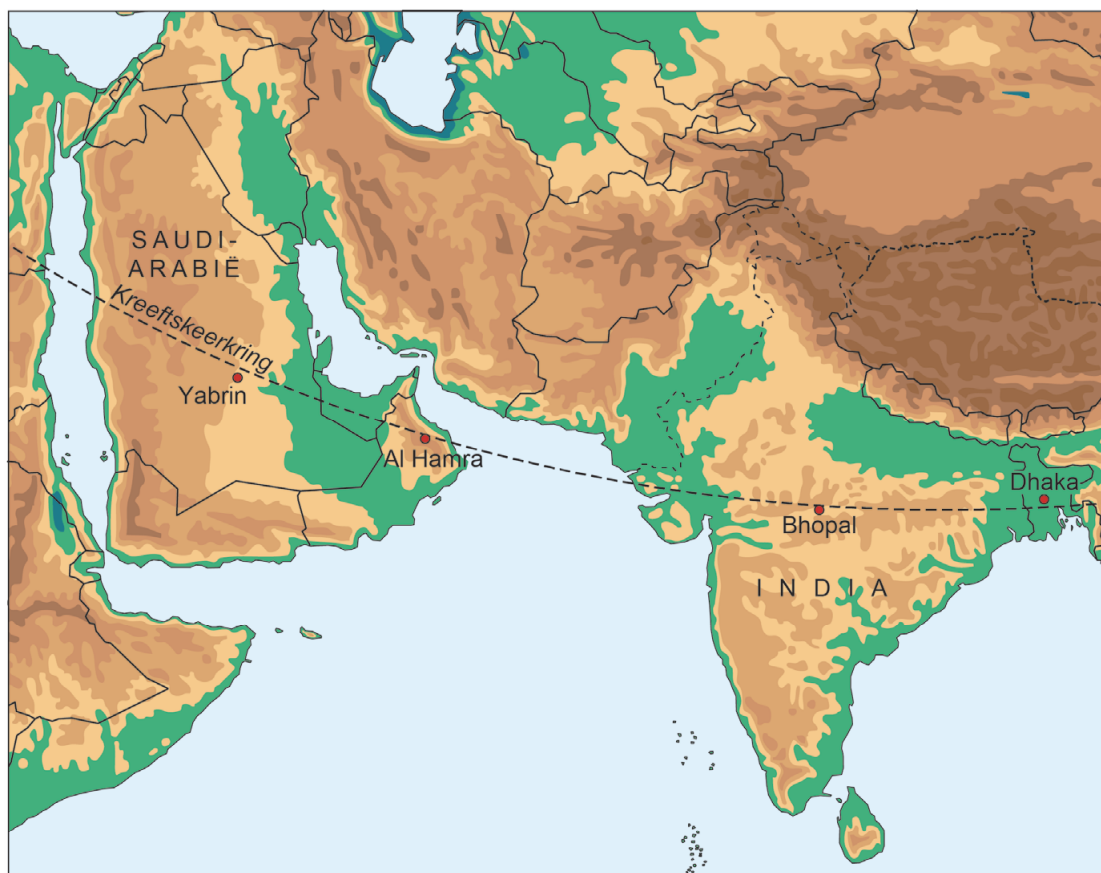
Opgave 4 – Klimaten op de Kreeftskeerkring

bron 8

Klimaten op de Kreeftskeerkring

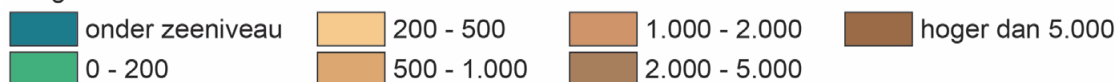
De Kreeftskeerkring is een denkbeeldige cirkel op $23\frac{1}{2}^{\circ}$ noorderbreedte. De zon schijnt op 21 juni loodrecht op de Kreeftskeerkring. De Kreeftskeerkring is vernoemd naar het sterrenbeeld Kreeft. Toen de loodrechte zonnestand werd ontdekt, stond de zon namelijk in dit sterrenbeeld. Op de kaart hieronder staan vier plaatsen rond de Kreeftskeerkring.

Het Arabisch Schiereiland en Zuid-Azië

Legenda:

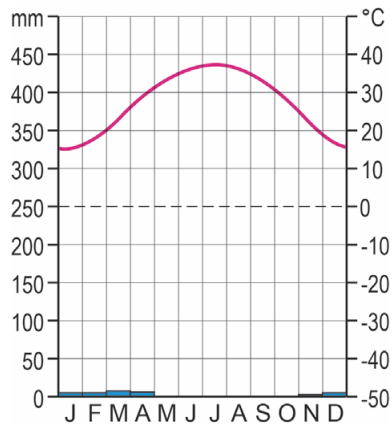
hoogte in meters

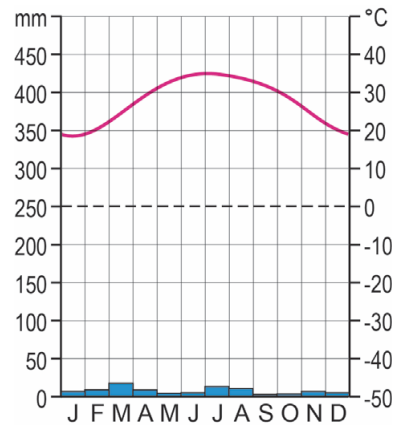
bron 9

Klimaatdiagrammen van vier plaatsen rond de Kreeftskeerkring (zie bron 8)

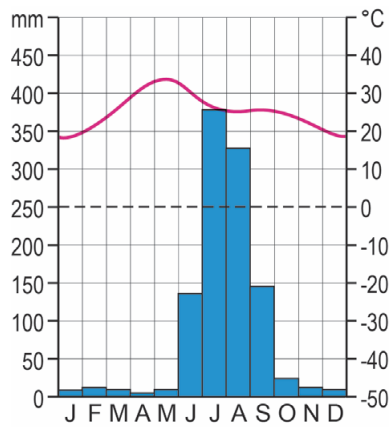
Yabrin

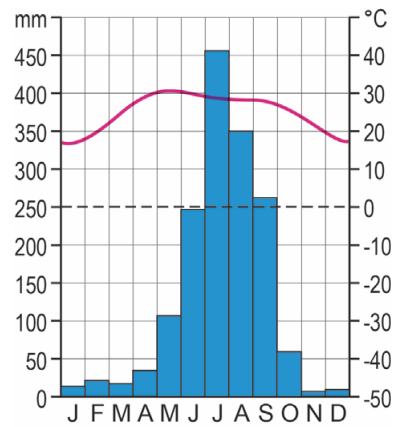
Al Hamra

Bhopal

Dhaka

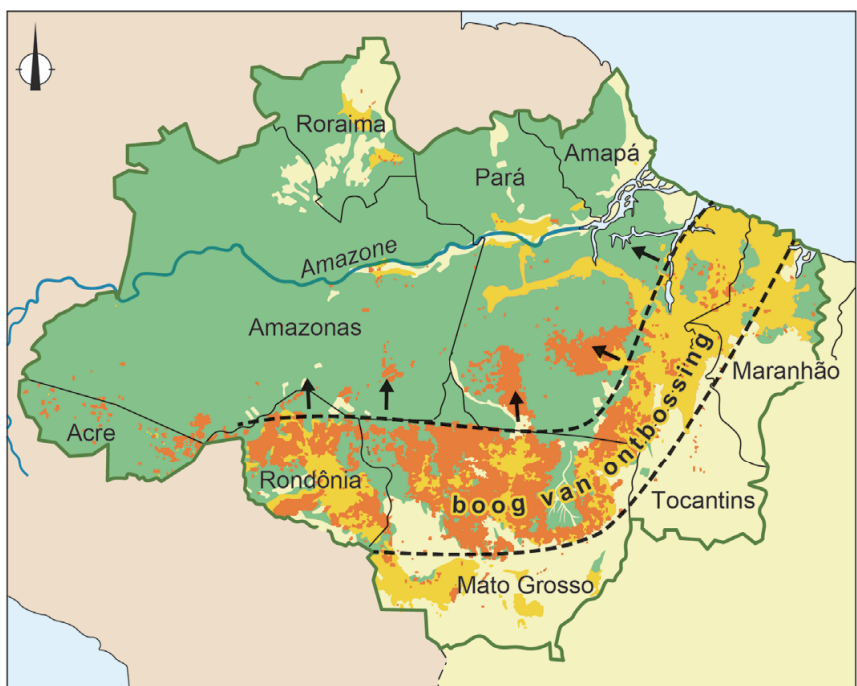

Opgave 5 – De ‘boog van ontbossing’ in Brazilië

bron 10

De ‘boog van ontbossing’ in Brazilië

In het Amazonegebied vindt de meeste ontbossing aan de rand plaats. Wetenschappers noemen dit gebied ook wel de ‘boog van ontbossing’. De boog ligt nu in de deelstaten Rondônia, Mato Grosso, Pará, Tocantins en Maranhão, maar schuift steeds verder op het Amazonegebied in.

Legenda:

ontbossing in het Amazonegebied

bestaand regenwoud

ontbossing tot 2004

ontbossing na 2004

overig

oorspronkelijke grens Amazonegebied

uitbreiding boog van ontbossing

grens deelstaten

0 320 640 km

Opgave 6 – Paraisópolis, een favela in São Paulo

bron 11

Twee wijken in stadsdistrict Vila Andrade in São Paulo

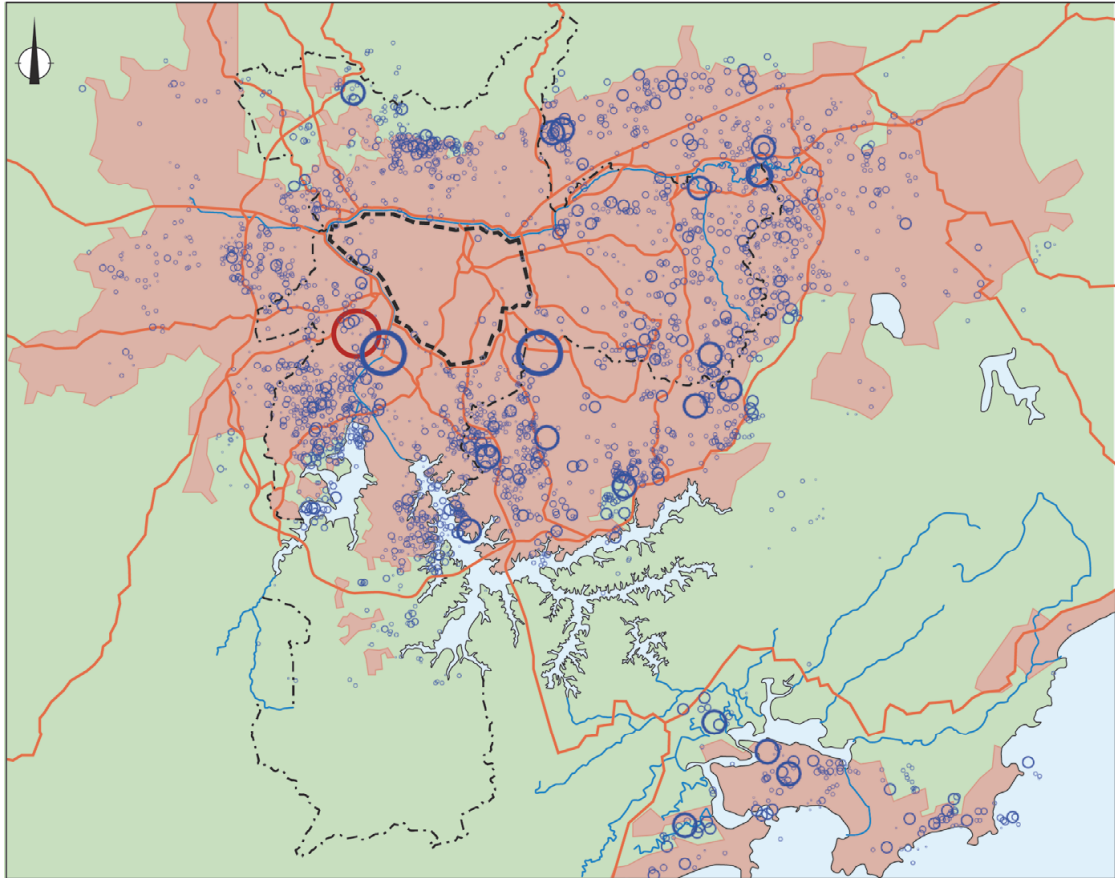
In 2004 maakte de Braziliaanse fotograaf Tuca Vieira onderstaande foto van het stadsdistrict Vila Andrade in São Paulo. Op de foto is de favela Paraisópolis te zien, één van de grootste favela's van de stad.

De foto kreeg wereldwijde bekendheid. Tuca Vieira zegt over de foto: “De foto laat niet zien hoe de dingen werkelijk zijn. (...) In het gebouw met de zwembaden wonen niet de allerrijksten en zij wonen ook niet naast de allerarmsten”.

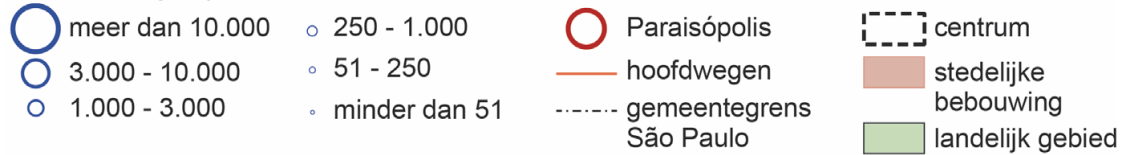
bron 12

Favela's in de agglomeratie São Paulo in 2020

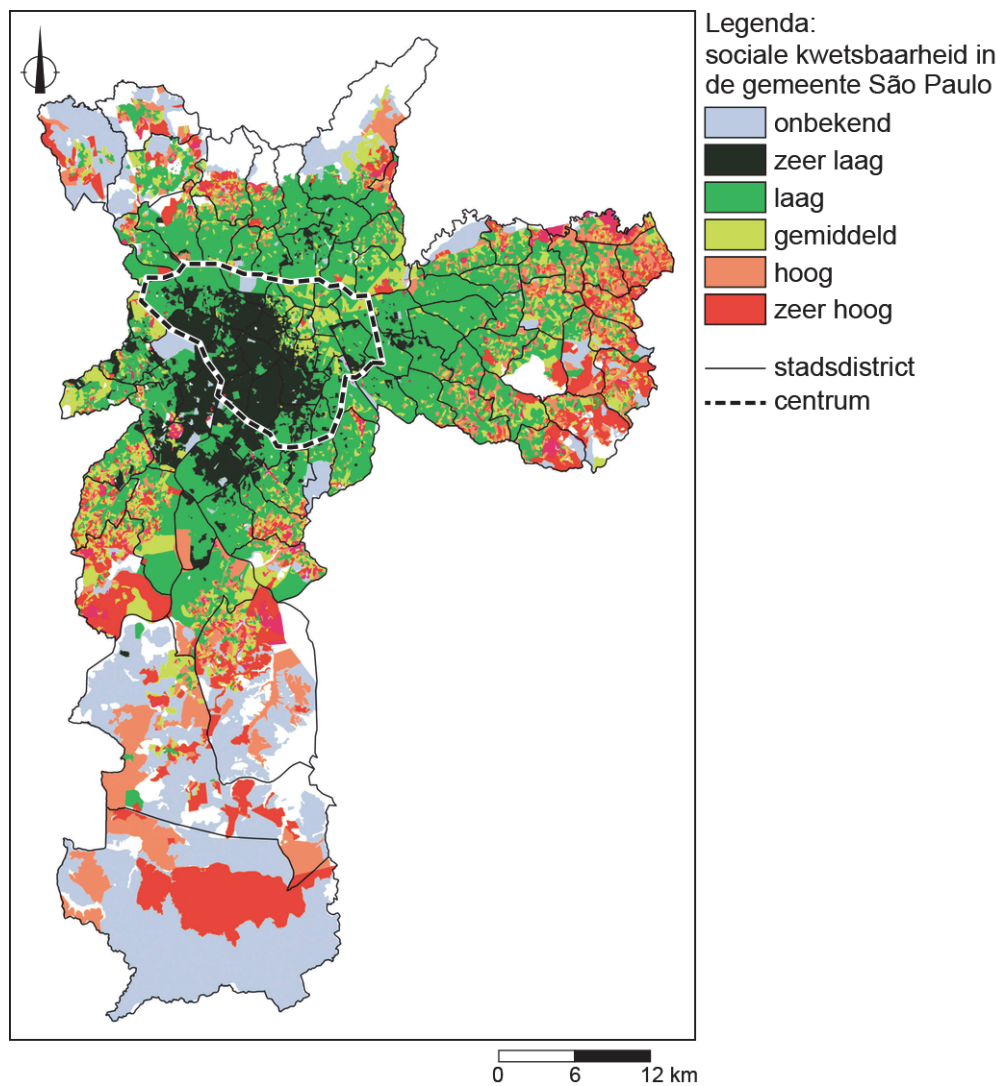
Legenda:

aantal woningen per favela

bron 13

Sociale kwetsbaarheid in de agglomeratie São Paulo, 2010

Opgave 7 – De energietransitie in Den Haag

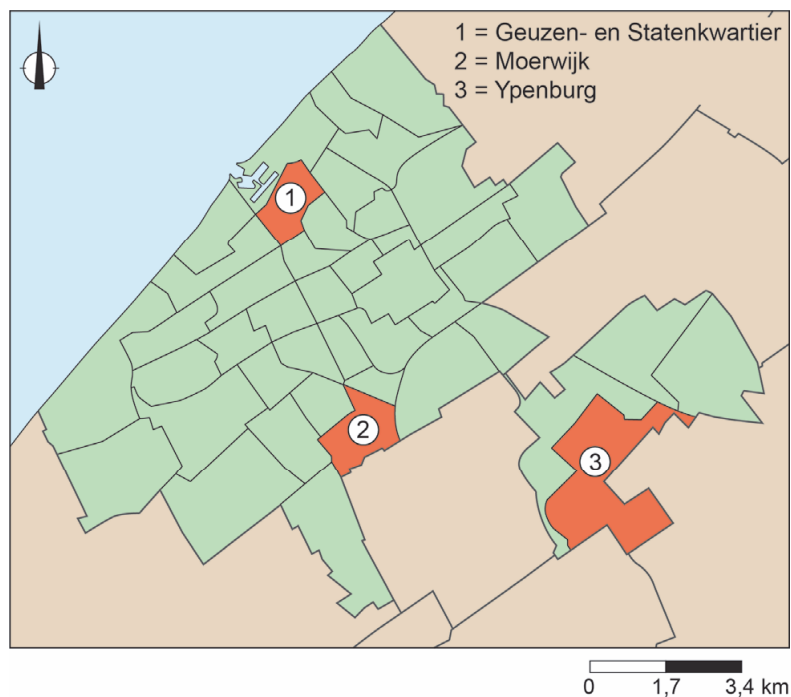
bron 14

De energietransitie in Den Haag

In 2040 wil de gemeente Den Haag dat de energievoorziening in de gemeente klimaatneutraal is. Om dit doel te bereiken worden wijkgerichte en woninggerichte maatregelen genomen.

Een voorbeeld van zo'n maatregel is het aansluiten op een warmtenet van de wijken Moerwijk en Ypenburg. Een warmtenet is een stelsel van buizen dat warm water levert aan huizen. Het water wordt op een centrale plek verwarmd. Dat gebeurt nu nog met aardgas, maar het plan is over te stappen op schonere energiebronnen, zoals restwarmte van fabrieken.

De wijken Geuzen- en Statenkwartier, Moerwijk en Ypenburg in Den Haag

bron 15

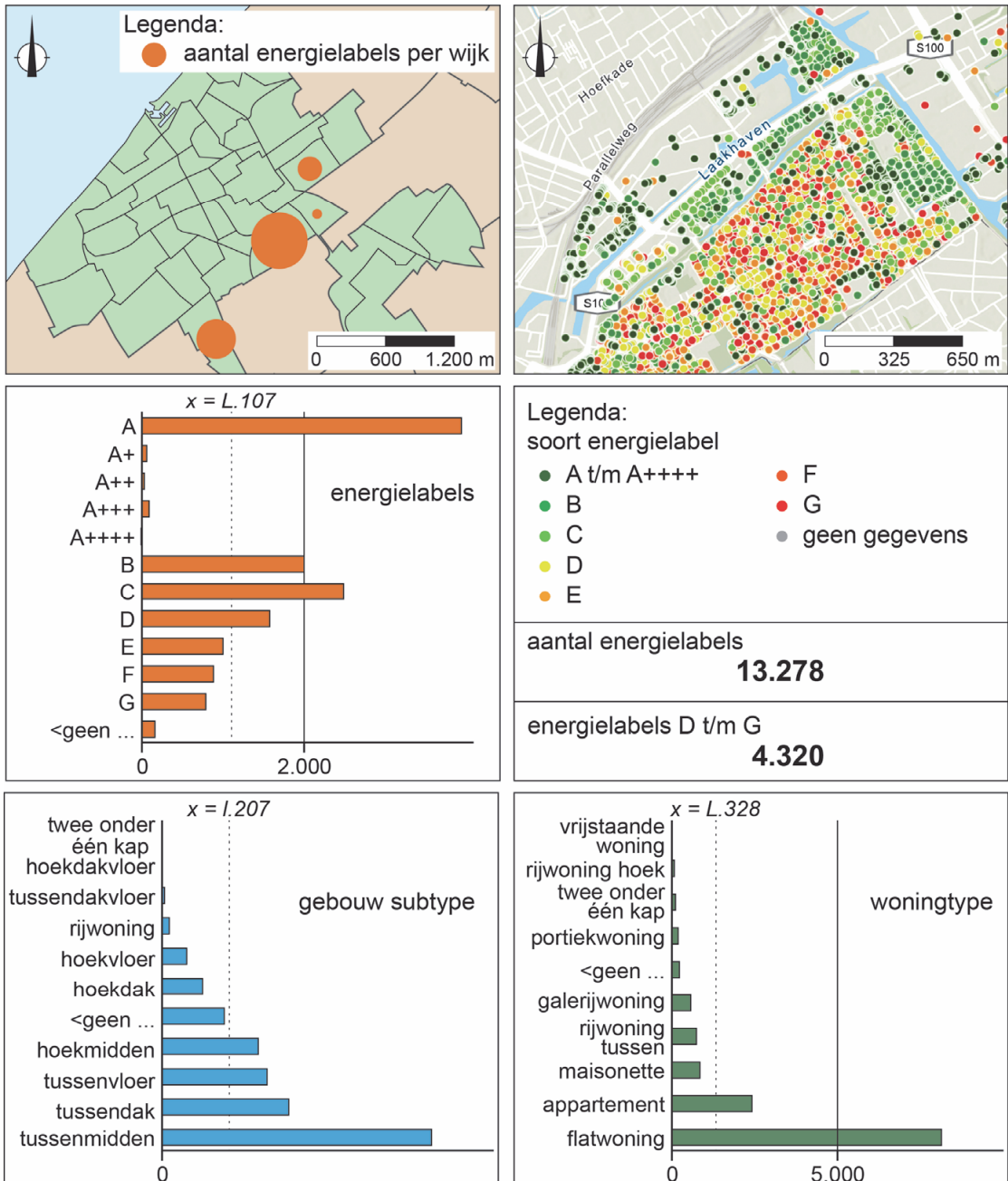
Buurtprofielen van Geuzen- en Statenkwartier, Moerwijk en Ypenburg in 2022

	Geuzen- en Statenkwartier	Moerwijk	Ypenburg
gemiddelde waarde koopwoning	€589.713	€164.066	€379.523
woningtype <ul style="list-style-type: none"> ■ appartementen ■ eengezinswoningen ■ anders 	<p>68% 29% 3%</p>	<p>90% 9% 1%</p>	<p>24% 75% 1%</p>
eigendom <ul style="list-style-type: none"> ■ sociale huur ■ particuliere huur ■ koop ■ geen gegevens 	<p>61% 35% 2% 2%</p>	<p>87% 11% 2% 2%</p>	<p>57% 25% 18%</p>
bouwperiodes <ul style="list-style-type: none"> ■ voor 1915 ■ 1916-1945 ■ 1946-1959 ■ 1960-1980 ■ 1981-2000 ■ 2001-2010 ■ na 2011 	<p>55,1% 21,5% 9,6% 6,5% 11% 0,2% 0,3%</p>	<p>69,7% 14,9% 8,3% 6,4% 4,5% 4,3%</p>	<p>69,7% 24,5% 5,6%</p>

DataLab

De gemeente Den Haag heeft een website gebouwd met interactieve kaarten en gegevens, die kunnen helpen bij de energietransitie in de stad. Het 'DataLab', zoals de website wordt genoemd, is voor iedereen toegankelijk. De onderstaande afbeelding geeft een indruk van de mogelijkheden. Met de kaarten en gegevens kunnen medewerkers van de gemeente, maar ook bewoners en instellingen, betere plannen maken voor een buurt of wijk.

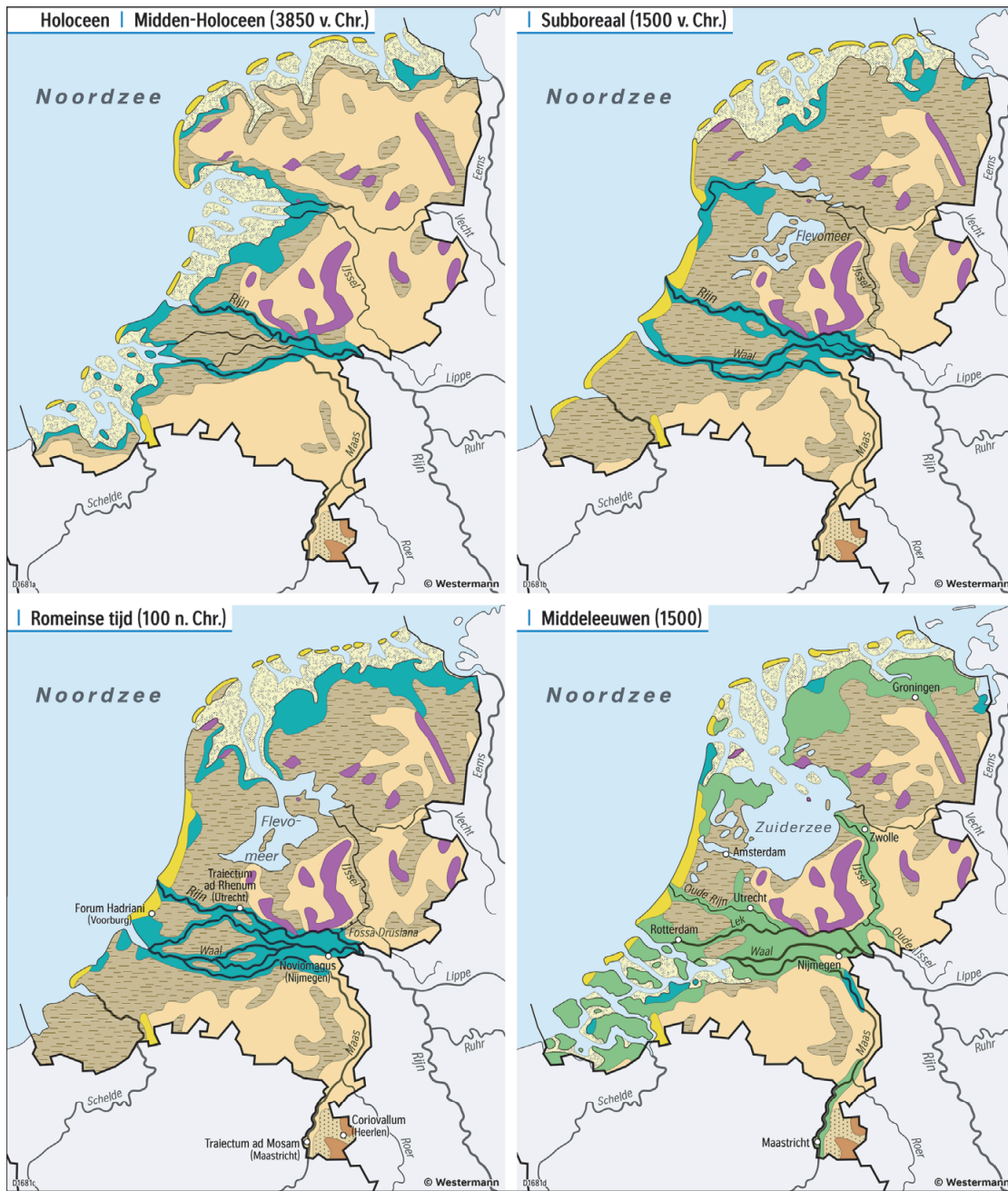
Indruk van het DataLab (voorbeeld Laakkwartier)

Opgave 8 – Water in Nederland, vroeger en nu

bron 17

Nederland Geologie

Afzettingen

	Tertiaire en oudere afzettingen		Wadden en slikken
	Pleistoceen zand		Riervlakten en kwelders
	Gestuwd gebied		Veen
	Löss		Ingedijkt overstromingsgebied
	Duin en strandwallen		

Water

	Rivier
	Meer

Grenzen

	Huidige landsgrens
---	--------------------

De Sint-Elizabetsvloed

In de nacht van 18 en 19 november 1421 woedde een hevige noordwesterstorm. In combinatie met hoogwater in de rivieren veroorzaakte deze storm een aaneenschakeling van overstromingen en dijkdoorbraken, vanuit Zuid-Holland tot diep in Gelderland.

In de eeuwen ervoor waren er al vaker zulke stormen geweest die dijken weg hadden geslagen en polders lieten onderlopen.

In 1421 gingen ook grote stukken Hollands en Brabants landbouwgebied ten oosten en zuiden van Dordrecht volledig ten onder, waaronder de polder 'Grote of Zuid-Hollandsche Waard'. Hierdoor werden dertig dorpen door het water onbewoonbaar. Deze Sint-Elizabetsvloed liet de huidige Biesbosch ontstaan.

Kaart (uit 1927) van de situatie voor de Sint-Elizabetsvloed in 1421

Legenda:

land binnen de dijken

wadden en slikken